



INTERNATIONAL JOURNAL OF ECONOMIC AND ADMINISTRATIVE ACADEMIC RESEARCH

Available online, ISSN: 2757-959X | www.ijerdersi.com | Economic and Administrative Academic Research

ORGANIZATIONAL STRUCTURES OF PUBLIC INSTITUTIONS REGARDING CLIMATE CHANGE IN EUROPEAN UNION COUNTRIES

Gül TEKİNGÜNDÜZ^a, Cansu DİNÇTÜRK^b, Seda SARANAY KAYAR^c

^{*}Corresponding Author

ARTICLE INFO

Research Article

Received : 24/12/2025

Accepted : 18/03/2026

Keywords:

Climate Policy,
Corporate Integration,
Organizational
Structure,
Policy Analysis,
Comparative Analyses

ABSTRACT

Climate change is widely recognized as one of the most critical global environmental challenges of the twenty-first century. In this context, the climate change policies and institutional structures of the European Union member states generate significant impacts at both regional and national levels. This study examines the ministerial-level institutional arrangements responsible for climate change-related activities in European Union member states through a comparative and descriptive document analysis approach. The institutional structures addressing climate change in member states are analyzed using thematic content analysis. Accordingly, institutional arrangements are categorized into three groups developed within the scope of the study: independent ministries, combined ministries, and subordinate/integrated ministries. This classification constitutes a methodological contribution to the literature. The findings indicate that European Union member states structure their climate change strategies in line with national priorities through different ministerial arrangements and integrated policy areas. Among European Union member states, only Estonia and the Netherlands address climate change through independent ministries, while climate policies are predominantly implemented within subordinate (integrated) ministerial structures in other countries. When regional differences are considered, environmental protection and sustainability emerge as dominant priorities in Western European countries, energy and business in Northern European countries, environment-oriented approaches in Eastern and Central European countries, and energy and demographic priorities in Southern European countries. By identifying institutional arrangements and integration approaches related to climate change across European Union member states, this study provides important data for international policy comparisons.

Uluslararası İktisadi Ve İdari Akademik Araştırmalar Dergisi, 6(1), 2026, 80-93

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KONUSUNDA KAMU KURUMLARININ ORGANİZASYON YAPILARI

MAKALE BİLGİSİ

Araştırma Makalesi

Geliş : 24/12/2025

Kabul : 18/03/2026

Anahtar Kelimeler:

İklim Politikası,
Kurumsal Entegrasyon,
Kurumsal Yapılanma,
Politika Analizi,
Karşılaştırmalı Analiz

ÖZ

İklim değişikliği, 21. yüzyılın en önemli küresel çevre sorunlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği üye ülkelerinin iklim değişikliği konusundaki politikaları ve kurumsal yapılanmaları, bölgesel ve ulusal düzeyde önemli etkiler yaratmaktadır. Bu çalışma, Avrupa Birliği üye ülkelerinin iklim değişikliği ile ilgili faaliyetlerini yürüten bakanlık düzeyindeki kurumsal yapılanmalarını karşılaştırmalı ve betimleyici doküman analizi yöntemiyle incelemektedir. Araştırmada, üye ülkelerin iklim değişikliği konusundaki kurumsal yapılanmaları tematik içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bu doğrultuda kurumsal yapılanmalar, araştırma kapsamında geliştirilen; bağımsız, birleşik ve bağlı/entegre bakanlıklar olmak üzere üç grupta kategorize edilmiştir. Bu sınıflama, literatüre yönetsel bir katkı niteliği taşımaktadır. Bulgular, Avrupa Birliği üye ülkelerinin iklim değişikliği konusundaki stratejilerini kendi ulusal koşullarına göre farklı bakanlıklar ve entegre alanlar çerçevesinde yapılandırdıklarını göstermektedir. Avrupa Birliği üye ülkeleri içerisinde yalnızca Estonya ve Hollanda iklim konusunu bağımsız bakanlık düzeyinde ele almakta olup, iklim politikaları çoğunlukla bağlı (entegre) bakanlık yapıları içerisinde yürütülmektedir. Bölgesel farklılıklar dikkate alındığında, Batı Avrupa ülkelerinde çevre ve sürdürülebilirlik, Kuzey Avrupa ülkelerinde enerji ve işletme, Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinde çevre, Güney Avrupa ülkelerinde ise enerji ve demografik önceliklerin öne çıktığı görülmektedir. Bu çalışma, Avrupa Birliği üye ülkelerinin iklim değişikliği konusunda kurumsal yapılanma biçimlerini ve farklı entegrasyon yaklaşımlarını ortaya koyarak uluslararası politika karşılaştırmaları için önemli bir veri sağlamaktadır.

^a gulakbulut@ibu.edu.tr

^{id} 0000-0002-0785-6472

^b cansuyuce1994@gmail.com ^{id} 0000-0002-5427-773X

^c sedasaranay@ogm.gov.tr

^{id} 0009-0002-3032-9811

1. GİRİŞ

İklim değişikliği 21. yüzyılın en kritik küresel çevre sorunlarından biri olarak kabul edilmekte olup (Sarkar, 2020: 81), etkileri başta doğal ekosistemler olmak üzere ekonomi, enerji, tarım, sağlık ve toplumsal yaşam alanlarında görülmektedir (Loucks, 2021: 20-21). İklim değişikliğinin çok yönlü etkileri, mücadelenin yalnızca çevresel boyutta ele alınması gerekliliğinin ötesine geçerek farklı politika alanlarını kapsayan kurumsal ve yönetsel düzenlemeleri gerekli kılmaktadır. Bu nedenle, ülkelerin iklim değişikliği konusundaki politikaları ve kurumsal yapılanmaları, küresel ölçekte atılacak adımların başarısında belirleyici bir rol üstlenmektedir (Agrawal, 2008: 8).

Avrupa Birliği (AB), çevre politikaları ve iklim değişikliği ile mücadelede küresel ölçekte öncü aktörlerin arasında yer almaktadır (Selin ve VanDeveer, 2015: 325; Cifuentes-Faura, 2022: 1333). AB'nin toplam 27 üye ülkesi bulunmakta olup (Avrupa Birliği, 2025), bu ülkelerin iklim değişikliğine ilişkin kurumsal yapılanmaları AB ortak politikaları çerçevesinde şekillenmekle birlikte, ulusal öncelikler doğrultusunda farklılaşmaktadır (Rayner ve Jordan, 2013: 77). Dolayısıyla, üye ülkelerde iklim değişikliğinin kamu kurumları düzeyinde nasıl ele alındığı, farklı yapılanma modellerinin ve ulusal stratejilerin karşılaştırılmasına olanak sağlamaktadır. Literatürde AB üye ülkelerinde uyum stratejilerinin (Swart vd., 2009; Biesbroek vd., 2010: 3) ve kurumların karşılaştırmalı olarak incelendiği çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Hoppe ve Wesselink, 2014: 73). Bununla birlikte, iklim değişikliği konusunun bakanlık düzeyinde kurumsal yapısını esas alan sistematik bir sınıflandırmanın sınırlı olduğu görülmektedir. Mevcut araştırmalar ülkeleri çoğunlukla politik ve stratejik açıdan değerlendirirken, bu çalışmada kurumsal yapılanmanın karşılaştırılması hedeflenmektedir.

Bu çalışma, AB üye ülkelerinde iklim değişikliği konusunun kamu yönetimi açısından örgütlenme durumunu, bakanlık yapılanmaları düzeyinde karşılaştırmalı olarak analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, iklim değişikliğinin bağımsız bakanlık, birleşik bakanlık ya da başka bir bakanlığa bağlı/entegre bir yapı içerisinde ele alındığı üç temel kurumsal model tanımlanmıştır. Bu sınıflandırma ülkeler arasında kurumsal örgütlenme açısından farklılıklara odaklanmaktadır. Çalışmada aşağıda verilen araştırma sorularına yanıt aranmaktadır:

1. AB üye ülkelerinin iklim değişikliği konusunda bağımsız, birleşik ve bağlı bakanlık düzeyindeki kurumsal yapılanmaları nasıldır?
2. Birleşik bakanlık yapılarında, "iklim" kavramı diğer hangi kavramlarla birlikte kullanılmaktadır?
3. Bağılı/entegre bakanlık yapılanmalarında, iklim değişikliği konusu hangi bakanlıkların sorumluluklarındadır?
4. AB üye ülkelerinde kurumsal yapılanmalar, ülkeler arasında hangi ortak eğilimleri ve farklılaşmaları işaret etmektedir?

Çalışma, AB üye ülkelerinde iklim değişikliğine ilişkin kurumsal yapıların çeşitliliğini ortaya koymasından önem taşımaktadır. Bu yönüyle çalışma, iklim değişikliğine ilişkin kurumsal yapılanmaların karşılaştırmalı analizi ile literatüre betimleyici bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın materyalini, Avrupa Birliği'ne üye 27 ülkenin iklim değişikliği ile ilgili kurumların bakanlık düzeyindeki kurumsal yapılanmaları oluşturmaktadır. Çalışma, AB üye ülkelerinin iklim değişikliğine ilişkin bakanlık düzeyindeki kurumsal yapılanmalarını incelemek üzere karşılaştırmalı doküman analizi yaklaşımıyla yürütülmüştür. Doküman analizi, kurumsal raporlar başta olmak üzere çeşitli belgeler üzerinden incelemeler yapılmasında sıklıkla kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden biridir (Patton, 2014). Bu yaklaşımda kullanılacak belgeler çeşitli biçimlerde olabilir. Kurumsal raporlar ve kamu kayıtları da bu amaçla değerlendirilebilir (Bowen, 2009: 28). Doküman analizi kapsamında, AB üye ülkelerinin iklim değişikliği konusunda faaliyet gösteren bakanlıklarına ait resmi internet siteleri incelenmiştir. İnceleme, 2024–2025 yılları itibarıyla yürürlükte olan kurumsal yapılanmaları kapsamaktadır. Verilerin değerlendirilmesinde, ülkelerin ilgili bakanlık adları ve bu bakanlıkların sorumluluk alanları esas alınmıştır. Karşılaştırmalı doküman analizi, birden fazla belge arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymayı amaçlayan bir yaklaşımdır (Ren vd., 2017: 325). Literatürde karşılaştırmalı doküman analizinin yapıldığı çalışmalar bulunmaktadır. Gemmer vd., (2011: 1) AB ile Çin'de iklim değişikliği konusunda resmi kurumları karşılaştırmalı analiz yoluyla incelemiş, Prados Pascual (2025: 5) ise AB üye ülkelerinin iklim hedefleri ile uyum durumuna ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Wang vd., (2023: 3) Almanya, Fransa ve Hollanda'nın iklim politikalarını karşılaştırmalı olarak değerlendirmiştir. Bu çalışmalardan farklı olarak, araştırmada iklim değişikliği konusunda bakanlık düzeyindeki kurumsal yapılanmalar esas alınarak bir sınıflandırma geliştirmeye odaklanılmaktadır.

İklim değişikliğine ilişkin kurumsal yapılanmalardaki farklılıklar politika oluşturma üzerinde belirleyici bir etkidir (Zwar vd., 2025: 5). Bu bağlamda ülkelerin iklim yönetişimi konusunu esas alarak hangi kurumların iklimden sorumlu olduğunun belirlenmesi önemli bir adımdır (Evans vd., 2021: 6). Tosun (2018: 333) çalışmasında enerji kavramını esas alarak bakanlık isimlerinin, ülkelerin politika öncelikleri ve kurumsal düzenlemeleri hakkında önemli göstergeler sunduğu vurgulamaktadır. Benzer yöntemle Limberg vd., (2024: 1) ülkelerin iklim bakanlıkları kurmasının karbon emisyonlarının azaltılması konusunda katkı sağladığını belirtmiştir. Araştırmada, bakanlık adları ve sorumluluk alanları esas alınarak üç temel kurumsal yapılanma modeli tanımlanmıştır. Bu sınıflandırma, iklim değişikliğinin kamu yönetimi içindeki konumunu göstermeyi amaçlamaktadır. Buna göre:

- Bağımsız bakanlıklar; iklim değişikliği konusunu yalnızca kendi sorumluluk alanında ele alan bakanlıkları ifade etmektedir.
- Birleşik/entegre bakanlıklar; iklim değişikliği ile diğer alanları (ör. çevre, enerji, ekonomi) entegre eden bakanlıklardır.
- Bağlı bakanlıklar; iklim değişikliği konusunun başka bir bakanlığın altında yer aldığı birimleri kapsamaktadır.

Bu çalışmada kullanılan sınıflandırma, kurumsal çeşitlilik ve yönetim literatüründe yer alan “politika entegrasyonu”, “politikaların bütünleştirilmesi” ve “kurumsal yapılanma” yaklaşımlarından hareketle geliştirilmiştir (Rayner ve Jordan, 2013: 83; Tosun, 2018: 326). Bu

sınıflandırma, iklim değişikliği konusunun kamu yönetimi içindeki kurumsal konumunun betimlenmesinde önemli bir veri sunmaktadır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. AB Ülkelerinde İklim Değişikliği ile İlgili Bakanlık Yapıları

AB üye ülkelerinin iklim değişikliği ile ilgili kurumsal yapılanmalarında, ülkelerin iklim politikasını hangi sektörlerle ilişkilendirdiklerine dair bilgiler yer almaktadır. Tablo 1’de, 27 AB üye ülkesinde iklim değişikliğinden sorumlu kurumların resmi isimleri, ilgili bakanlıkların resmi internet sitelerinde yer alan güncel kurumsal veriler esas alınarak sunulmaktadır.

Tablo 1. AB üye ülkelerde iklim değişikliği ile ilgili bakanlıklar*

Ülke	Bakanlık Adı
Almanya	Federal Çevre, İklim, Doğa Koruma ve Nükleer Güvenlik Bakanlığı (Bundesministerium für Umwelt, Klimaschutz, Naturschutz und Nukleare Sicherheit, t.y.)
Avusturya	Federal Tarım, Ormancılık, İklim, Çevre Koruma ve Su Yönetimi Bakanlığı (Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Klima- und Umweltschutz, Regionen und Wasserwirtschaft, t.y.).
Belçika	Sürdürülebilir Kalkınma, Hareketlilik, İklim ve Çevresel Dönüşüm Bakanlığı (Ministère de la Mobilité, du Climat et de la Transition environnementale, chargé du Développement durable, t.y.).
Bulgaristan	Çevre ve Su Bakanlığı (Министерство на околната среда и водите, t.y.).
Çekya	Çevre Bakanlığı (Ministerstvo životního prostředí, t.y.).
Danimarka	İklim, Enerji ve Kamu Hizmetleri Bakanlığı (Klima-, energi- og forsyningsministeriet, t.y.).
Estonya	İklim Bakanlığı (Kliimaministeerium, t.y.).
Finlandiya	Çevre Bakanlığı (Ympäristöministeriö, t.y.).
Fransa	Ekolojik Dönüşüm, Biyoçeşitlilik, Orman, Deniz ve Balıkçılık Bakanlığı (Le ministère de la Transition écologique, de la Biodiversité, de la Forêt, de la Mer et de la Pêche, t.y.).
Kıbrıs Cumhuriyeti (Güney)	Tarım, Kırsal Kalkınma ve Çevre Bakanlığı (Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, t.y.).
Hollanda	İklim ve Yeşil Büyüme Bakanlığı (Ministerie van Klimaat en Groene Groei, t.y.).
Hırvatistan	Çevre Koruma ve Yeşil Dönüşüm Bakanlığı (Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije, t.y.).
İrlanda	Çevre, İklim ve İletişim Bakanlığı (Department of the Environment, Climate and Communications, t.y.).

İspanya	Ekolojik Dönüşüm ve Demografik Mücadele Bakanlığı (Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico, t.y.).
İsveç	İklim ve İşletme Bakanlığı (Ministry of Climate and Enterprise, t.y.).
İtalya	Çevre ve Enerji Güvenliği Bakanlığı (Ministero dell’Ambiente e della Sicurezza Energetica, t.y.).
Letonya	İklim ve Enerji Bakanlığı (Klimata un enerģētikas ministrija, t.y.).
Litvanya	Çevre Bakanlığı (Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, t.y.).
Lüksemburg	Çevre, İklim ve Biyoçeşitlilik Bakanlığı (Ministère de l’Environnement, du Climat et de la Biodiversité, t.y.).
Macaristan	Enerji Bakanlığı (Energiäuğyi Minisztérium, t.y.).
Malta	Çevre, Enerji ve Kamu Hizmetleri Bakanlığı (Ministru għall-Ambjent, L-Enerģija u L-Indafa Pubblika, t.y.).
Polonya	İklim ve Çevre Bakanlığı (Ministerstwo Klimatu i Środowiska, t.y.).
Portekiz	Çevre ve İklim Eylemi Bakanlığı (Ministério do Ambiente e Ação Climática t.y.).
Romanya	Çevre, Su ve Orman Bakanlığı (Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, t.y.).
Slovakya	Çevre Bakanlığı (Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, t.y.).
Slovenya	Çevre, İklim ve Enerji Bakanlığı (Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo, t.y.).
Yunanistan	Çevre ve Enerji Bakanlığı (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, t.y.).

*Tablo, yazarlar tarafından AB üye ülkelerinin ilgili bakanlıklarına ait resmi internet sitelerinde yer alan bilgiler esas alınarak oluşturulmuştur.

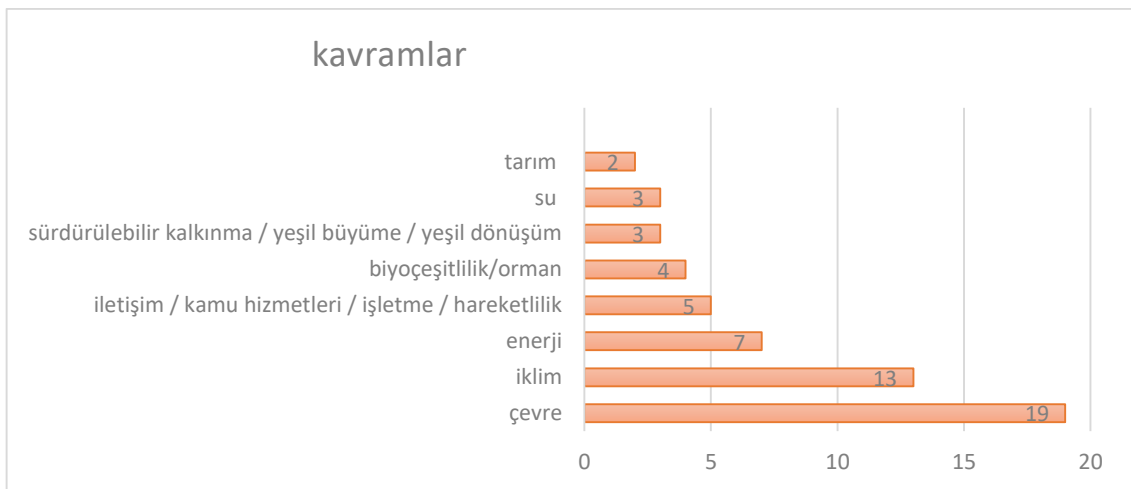
Tablo 1’e göre, AB’nin toplam 27 üye ülkesi içerisinde iklim değişikliği konusunda bağımsız bakanlık yalnızca Estonya (İklim Bakanlığı) ve Hollanda’da (İklim ve Yeşil Büyüme Bakanlığı) bulunmaktadır. Hollanda’da “Yeşil Büyüme” kavramı bakanlık ismi içinde yer almakla birlikte, bu kavramın içerik bakımından doğrudan iklim politikalarını destekleyici bir çerçeve sunduğu ve bakanlığın temel misyonu içerisinde iklim değişikliğiyle mücadelenin odak konular arasında olduğu görülmektedir (Ministerie van Klimaat en Groene Groei, t.y.). Diğer taraftan iklim kavramının bakanlık yapısında bağımsız bir konumda yer aldığı “İklim Bakanlığı” yapısı yalnızca Estonya’da bulunmaktadır. İlgili bakanlığın alt birimleri olarak; iklim yeşil reformu, biyoçeşitlilik çevre koruma, yaşam ortamı döngüsel ekonomi, enerji maden kaynakları, denizcilik işleri su ortamı ve hareketlilik gibi çalışma konuları bulunmaktadır (Klimaministerium, t.y.). Bu nedenle Hollanda ve Estonya, çalışmada bağımsız bakanlık kategorisi içerisinde yer almaktadır.

Diğer 25 AB üye ülkesinde ise iklim değişikliği konusu, çevre, enerji, tarım, ulaştırma veya sürdürülebilir kalkınma gibi farklı politika alanlarıyla birlikte ele alınmaktadır. Bu durum, iklim değişikliğinin çoğu AB ülkesinde tek başına bir politika alanı olmaktan ziyade, benzer konuların birlikte ele alındığı bir yönetim çerçevesi içinde yer aldığını göstermektedir. Wang vd., (2023: 1) Almanya, Fransa ve Hollanda’nın iklim politikalarını incelediği çalışmasında, Almanya’nın öncelikle enerji kaynağı dönüşümünü ele aldığını, Fransa’nın ulaştırma sektörü emisyonlarının kontrolüne odaklandığını, Hollanda’nın ise yenilenebilir enerji üretimine

öncelik verdiğini belirtmektedir. Öncelik verilen bu alanların aslında doğrudan iklim değişikliği konusunun çalışma alanı olmakla birlikte, dolaylı olarak farklı sektörleri de kapsayan yapılar olduğunu da söylemek mümkündür.

Bakanlık isimleri incelendiğinde (Tablo 1), iklim değişikliği kavramının farklı alanlarla birlikte kullanıldığı görülmektedir. Esasen iklim değişikliği konusu birçok kavramla ilişkilidir. Örneğin ormanların iklim değişikliğini önleme ve mücadeledeki rolü bazı ülkelerde bakanlık yapılanmasına yansımıştır. Bu duruma örnek olarak Fransa'daki “Ekolojik Dönüşüm, Biyoçeşitlilik, Orman, Deniz ve Balıkçılık Bakanlığı” ile Romanya'daki “Çevre, Su ve Orman Bakanlığı” verilebilir. Ayrıca her iki ülke de bağlı bakanlık kategorisinde yer almaktadır. Bu kategoride doğrudan iklim bakanlığı bulunmamakta, iklim değişikliği konusundaki faaliyetler ortak birer bakanlık çatısı altında yürütülmektedir. İklim değişikliğinin bağımsız bir bakanlık çatısı altında faaliyet göstermemesinin farklı sebepleri olabilir. Bu duruma istinaden oluşturulmuş bağlı ve birleşik bakanlık yapılanmaları ülkelerin iklim değişikliği konusunu yalnızca çevresel bir sorun olarak değil, aynı zamanda ekonomik kalkınma, enerji güvenliği, doğal kaynak yönetimi ve toplumsal iletişim süreçleriyle bütünleşik bir biçimde ele aldığını göstermektedir. Ayrıca ülkelerin ekonomik, siyasi ve politik bakış açıları da kurumsal yapılanmada etkili faktörler arasındadır. Nitekim Soyyiğit (2019: 50), gelişmekte olan ülkelerde kurumsal göstergeler ile ekonomik performans arasındaki nedensellik ilişkilerinin, gelişmiş ülkelere kıyasla daha güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgu, kurumsal yapıların politika sonuçları üzerindeki etkisinin ülkelerin ekonomik ve yönetsel bağlamına göre farklılaşabildiğine işaret etmektedir. Bu çerçevede bağlı bakanlık yapılarında iklim değişikliği konusunun öncelikli bir alan olmaktan ziyade ikincil bir sorumluluk ya da destekleyici bir konu olarak yer almaktadır. Bu durum, literatürde vurgulanan kurumsal yapılanmaların ülkelere ve politika önceliklerine göre farklılık gösterebileceğine ilişkin değerlendirmelerle örtüşmektedir (Evans vd., 2021: 44-46).

Bakanlık isimlerinin incelenmesinde öne çıkan bir diğer husus birleşik ve bağlı/entegre yapılanmalarda yer alan sektörlerdir. Bu sektörlerle ilişkili olarak AB ülkelerinde iklim değişikliği konusunda faaliyet gösteren bakanlıkların isimlerinde en sık kullanılan kavramlar Şekil 1'de sunulmuştur.



*Şekil, yazarlar tarafından AB üye ülkelerinin bakanlık isimleri taranarak oluşturulmuştur.

Şekil 1. AB ülkelerinde bakanlık isimlerinde en sık kullanılan kavramlar

Bakanlık isimleri incelendiğinde, iklim değişikliği kavramının özellikle “çevre”, “enerji”, “sürdürülebilir kalkınma”, “yeşil dönüşüm”, “biyoçeşitlilik”, “orman”, “iletişim” gibi alanlarla birlikte kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bakanlık isimlerinde en çok yer verilen kavram “çevre” olup, bunu “iklim” ve “enerji” takip etmektedir. Bu durum, iklim değişikliğinin AB üyesi ülkelerde yalnızca çevresel bir sorun olarak değil, aynı zamanda enerji güvenliği, doğal kaynak yönetimi ve toplumsal iletişim süreçleriyle bütünleşik bir biçimde ele alındığını göstermektedir. İklim değişikliği, çok boyutlu bir politika alanı olarak farklı disiplinler ve sektörlerle kesişmekte olup, bu durum bakanlık isimlerine de yansımaktadır. Blue (2023: 9) iklim değişikliğine uyum sağlama ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasında, geleneksel disiplin sınırlarının ötesine geçen çok yönlü bir yaklaşım gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bakanlık isimlerinde enerji kavramının sıklıkla yer alması, iklim değişikliği konusunun enerji sektörü olan ilişkisine dikkat çekmektedir. Literatürde de vurgulandığı üzere, iklim değişikliği ile enerji sektörü; enerji tasarrufu ve verimliliğin artırılması yoluyla enerjinin etkin kullanımı ile sera gazı emisyonlarının azaltılmasında temel stratejilerden biri olarak öne çıkmaktadır (Jean-Baptiste ve Ducroux, 2003: 156).

3.2. Bakanlıkların İklim Değişikliği Konusunda Tematik Sınıflandırmaları

Araştırma kapsamında yapılan sınıflandırmaya göre AB üye ülkelerinin bakanlık düzeyindeki kurumsal yapılanmaları: Bağımsız bakanlıklar, birleşik bakanlıklar ve bağlı/entegre bakanlıklar olmak üzere üç grupta ele alınmıştır. AB düzeyinde belirlenen iklim hedefleri tüm üye ülkeler için ortak olsa da kurumsal yapılanmalardaki çeşitlilik, ülkelerin bu hedeflere ulaşma kapasitelerini doğrudan etkilemektedir. Bağımsız bakanlıklara sahip ülkelerde politika oluşumunun daha doğrudan ve görünür bir şekilde yürütüldüğü, buna karşın birleşik bakanlık yapılarında iklim politikalarının enerji, ekonomi veya çevre politikalarıyla daha sıkı bir entegrasyon içinde ele alındığı görülmektedir. Bu durum, literatürde “kurumsal esneklik” (*institutional flexibility*) olarak ifade edilen yaklaşım ile örtüşmektedir (Jordan ve Lenschow, 2010: 150). Öte yandan bağlı bakanlık yapıları, iklim değişikliğinin daha sınırlı bir idari kapasiteyle ele alındığına işaret etmekte, bu da ulusal düzeyde politika önceliklendirmelerinde farklılıklar doğurmaktadır. AB ülkelerinde iklim politikalarının kurumsal yapılanmalarındaki farklılıklar iklim krizinin mevcut sistemsel yapı içinde çözülemeyeceğine dair artan inançla da ilişkilendirilebilir (Kutay ve Aktaş, 2023: 342). Kurumsal yapılanmaların farklılığı ülkelerin kriz karşısındaki müdahale kapasitesini ve politika etkinliğini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Bu bölümde, her bir kategoriye dâhil olan ülkeler ve kurumsal örgütlenme biçimleri sunulmakta olup, üye ülkelerin iklim değişikliği konusunda bakanlık yapılanmaları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. AB üye ülkelerinde iklim değişikliğine ilişkin bakanlık düzeyindeki kurumsal yapılanma modelleri*

Bakanlık Yapılanma Modeli	Ülkeler
Bağımsız bakanlık modeli	Estonya, Hollanda

Birleşik bakanlık modeli	Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, İrlanda, İsveç, Lüksemburg, Polonya, Portekiz, Slovenya, Letonya
Bağlı (entegre) bakanlık modeli	Bulgaristan, Çekya, Finlandiya, Kıbrıs Cumhuriyeti (Güney), Hırvatistan, İspanya, İtalya, Litvanya, Macaristan, Malta, Romanya, Slovakya, Yunanistan, Fransa

*Tablo, yazarlar tarafından AB üye ülkelerinin ilgili bakanlıklarına ait resmi internet sitelerinde yer alan bilgiler esas alınarak oluşturulmuştur.

Yukarıdaki tabloya göre, AB üyesi ülkelerin çoğunda iklim değişikliği, doğrudan bağımsız bir bakanlık olarak ele alınmamış; bunun yerine çoğunlukla birleşik veya bağlı bakanlık yapılarının olduğu görülmektedir. AB ülkeleri arasında yalnızca Estonya ve Hollanda iklim değişikliğini müstakil bir bakanlık yapılanması olarak ele alan ülkelerdir. Bu durum, ülkelerin iklim politikalarına özgün bir kurumsal yaklaşım geliştirdiklerini ve bakanlık yapılanması kapsamında bağımsız bir kurum oluşturmayı tercih ettiklerini göstermektedir. Limberg vd., (2024: 1) çalışmasında özel bir iklim bakanlığının kurulması hem personel hem de bütçe açısından belirli idari kaynakların iklim değişikliği sorunlarının ele alınmasına tahsis edilmesi konusunda avantaj sağlanabileceğini ifade etmiştir. İklim değişikliği konusunda oluşturulacak güçlü çerçeve, uzun vadede politika tutarlılığını koruyabilme ve belirlenen hedeflere yönelik ilerlemeyi izlemeye olanak tanıyabilmektedir (Evans vd., 2021: 8). Bu durum dolaylı yoldan farklı mekanizmalar aracılığıyla iklim eyleminin arttırılmasına katkı sağlayabilir. Birleşik bakanlık yapıları ise; Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, İrlanda, İsveç, Lüksemburg, Polonya, Portekiz, Slovenya ve Letonya'da görülmektedir. Bu ülkelerde bakanlık adları içerisinde iklim kelimesi yer almakta olup ekonomi, enerji, çevre, tarım, su, sürdürülebilir kalkınma, iletişim, kamu hizmetleri gibi farklı alanlarla birleşik bir yapılanma bulunmaktadır. Tosun (2018: 324) çalışmasında "enerji" ile birlikte "ekonomi" den de bahseden bakanlıkları bulunan ülkelerin yenilenebilir enerji hedeflerini benimsemede daha hızlı olduğunu, "ekonomi" kavramını "iklim" ve/veya "çevre" ile birlikte belirten bakanlıkların da bu tür hedefleri benimsemede daha hızlı olma eğiliminde olduğunu belirtmiştir. Bu birleşik yapılanma durumu çok boyutlu politika oluşturma ve uygulanması noktasında avantajlar sağlayabilirken, karar alma ve uygulama süreçlerinde birtakım kısıtlarla karşılaşılması da mümkündür. Üçüncü kategori olan bağlı/entegre bakanlık yapıları, iklim değişikliği konusunun ayrı bir bakanlık ya da birleşik bir ana politika başlığı olarak değil, başka bir bakanlığın sorumluluk alanı içerisinde ele alındığı ülkeleri kapsamaktadır. Bu grupta Bulgaristan, Çekya, Finlandiya, Kıbrıs Cumhuriyeti (Güney), Hırvatistan, İspanya, İtalya, Litvanya, Macaristan, Malta, Romanya, Slovakya, Yunanistan ve Fransa bulunmaktadır. Bu ülkelerde kurumsal yapılanma içerisinde iklim/iklim değişikliği kavram olarak yer almamakta ve başka bakanlıkların altında faaliyet göstermektedir. Bu ülkelerde iklim değişikliği, bakanlık düzeyinde müstakil bir kurumsal yapı yerine, farklı politika alanlarıyla aynı idari çatı altında ele alınmaktadır. Politika yapıcılarının iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik kaynakları bugünden yeterli ölçüde tahsis etmeleri, kısa vadeli maliyetlerin ekonomik aktörler arasında uygulanabilir ve sürdürülebilir biçimde dağıtılmasına olanak sağlamaktadır (Finnegan, 2022: 5). Bu bağlamda, AB ülkelerindeki bakanlık yapılanmalarının farklılığı, söz konusu kaynak tahsisini ve maliyet paylaşımını doğrudan etkilemektedir. Örneğin, bağımsız iklim bakanlığına sahip ülkelerde bu yatırımlar daha hedef odaklı kullanılabilirken, bağlı ya da entegre

yapıların olduğu ülkelerde iklim politikalarının diğer sektörlerin (enerji, ekonomi, çevre) öncelikleriyle dengelenmek durumundadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, AB üye ülkelerinde iklim değişikliği alanındaki bakanlık yapılanmalarının çeşitliliği, iklim politikasının ulusal kamu yönetimi sistemleri içindeki konumuna yönelik bakış açısını yansıtmaktadır. Bu çeşitlilik, iklim politikalarının uygulanma biçimini ve etkinliğini doğrudan belirleyen tek faktör değildir. Ancak politika sürecini anlamak açısından önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

3.3. AB Ülkelerinde İklim Değişikliği Konusundaki Bölgesel Eğilimler

Bu bölümde, AB üye ülkelerinin iklim değişikliğiyle ilişkili bakanlık yapılanmaları bölgesel bir perspektifle ele alınarak, farklı coğrafyalarda öne çıkan politika öncelikleri ve kurumsal eğilimler karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Avrupa ülkeleri coğrafi konumlarına göre Batı Avrupa, Kuzey Avrupa, Güney Avrupa ve Doğu-Orta Avrupa olmak üzere dört bölgeye ayrılmıştır. Sınıflandırmada analiz kolaylığı sağlamak amacıyla Orta Avrupa ülkeleri Doğu Avrupa ile birlikte değerlendirilmiş ve “Doğu-Orta Avrupa” başlığı altında ele alınmıştır. Günümüzde AB ülkelerinde yeşil ekonomiye geçiş ile ilgili çalışmaların ivme kazandığı görülmektedir (Görmüş, 2024: 34). AB üye ülkelerinin bakanlık yapılanmaları incelendiğinde, iklim değişikliğinin farklı politika öncelikleriyle ilişkilendirildiği görülmektedir. Bazı ülkelerde iklim değişikliği doğrudan çevre ve enerji başlıklarıyla, bazı ülkelerde ise doğal kaynakların korunması, kamu hizmeti, işletme, iletişim ile birlikte ele alınmaktadır. Bu durum, iklim politikalarının disiplinler arası bir konu olduğunu göstermektedir. Tablo 3’te AB üye ülkeleri bölgesel olarak gruplandırılarak, iklim değişikliğiyle ilişkili bakanlık yapılanmalarında öne çıkan kavramlar ve bunların işaret ettiği genel politika yönelimleri sunulmuştur. Burada yapılan sınıflandırma, bakanlık adlarının doğrudan politika sonuçları ürettiği varsayımına dayanmamakta olup, iklim değişikliğinin farklı ülkelerde hangi alanlarla birlikte kurumsal olarak konumlandırıldığını betimleyici bir çerçeve içinde ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Tablo 3. AB ülkelerinde iklim politikalarının öncelik alanlarına göre bakanlık yapılanmaları*

Bölge	Ülkeler	Öne çıkan kavramlar
Batı Avrupa	Almanya, Hollanda, Belçika, Fransa, Lüksemburg, İrlanda	İklim, çevre, sürdürülebilirlik
Kuzey Avrupa	Danimarka, Estonya, Finlandiya, İsveç, Letonya, Litvanya	İklim, enerji, çevre, ekonomi
Doğu ve Orta Avrupa	Bulgaristan, Çekya, Slovakya, Slovenya, Macaristan, Polonya, Romanya, Avusturya	Çevre, su, orman, enerji
Güney Avrupa	İspanya, İtalya, Portekiz, Yunanistan, Kıbrıs Cumhuriyeti (Güney), Malta, Hırvatistan	Enerji, çevre, ekolojik dönüşüm, demografi

*Tablo, yazarlar tarafından AB üye ülkelerinin ilgili bakanlıklarına ait resmi internet sitelerinde yer alan bilgiler esas alınarak oluşturulmuştur.

“İklim” kavramı Batı Avrupa ülkelerinde farklı politika alanlarıyla kullanılmakla birlikte, çoğunlukla çevre ve sürdürülebilirlik başlıklarıyla ilişkilendirilmektedir. Bu yapı Batı Avrupa ülkelerinde iklim değişikliği konusunun odak noktasının çevre ve sürdürülebilirlik ekseninde şekillendiğini işaret etmektedir.

Kuzey Avrupa ülkelerinde iklim kavramının genellikle enerji ve işletme alanlarıyla birlikte ele alındığı görülmektedir. Farklı olarak Danimarka’da kamu hizmetleri ve iletişim görünür iki kavram olarak öne çıkmaktadır. Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinin ise daha genel bir çerçeve içinde yapılandığını söylemek mümkündür. Bulgaristan, Çekya, Polonya, Romanya ve Slovakya örneklerinde iklim değişikliği “Çevre” ile ilişkili çeşitli bakanlıkların çatısı altında faaliyet göstermektedir. Farklı olarak Macaristan’da Enerji Bakanlığı öne çıkmaktadır.

Güney Avrupa ülkelerinde bakanlık yapılanmalarında çevre ve enerji konuları daha görünür bir konumdadır. Genellemelerden farklı olarak İspanya’da demografi konusu, Kıbrıs Cumhuriyeti (Güney)’nde ise tarım ve kırsal kalkınma konuları öne çıkmaktadır. Bu farklılıklar, ülkelerin iklim değişikliğine yönelik bakış açılarının yansıması olarak değerlendirilebilir.

Bölgesel eğilimler, ülkelerin iklim politikalarındaki öncelikleri ve kurumsal yapılanma stratejilerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, ülkelerin iklim değişikliği yaklaşımları farklı önceliklere göre şekillenmektedir. Bu durum, söz konusu ülkelerde iklim değişikliğinin bağımsız bir politika alanı olmaktan ziyade, çevre koruma ve doğal kaynak yönetimi kapsamında ele alındığını göstermektedir. Örneğin Alves vd., (2020: 15) çalışmasında gelişmiş ülkelerin iklim değişikliğine yönelik uyum politikalarını daha çok ekonomik riskler ve fırsatlar üzerinden kurguladığını, gelişmekte olan ülkelerde ise doğal kaynak koruma ve çevresel sürdürülebilirliğin ön plana çıktığını belirtmektedir. Bu araştırmada elde edilen bulgular da benzer bir eğilimi yansıtmaktadır. Nitekim Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinde iklim değişikliğinin çevre odaklı bakanlıklar çatısı altında ele alınması, çevre politikalarının bu ülkeler açısından baskın alan olduğunu göstermektedir. Buna karşılık Güney Avrupa ülkelerinde ise daha ziyade enerji ve çevre alanları görünür durumdadır.

İklim değişikliği, uzun vadeli ve sürdürülebilir müdahaleler gerektiren; enerji, ekonomi, çevre ve toplumsal alanlar başta olmak üzere birçok sektörün etkileşimiyle şekillenen çok boyutlu bir politika alanıdır. AB’de son otuz yılı aşkın süredir ortak iklim hedefleri ve stratejileri geliştirilmiş olmasına karşın, ilgili hedeflerin ulusal düzeyde kurumsal yapılara yansıması ülkeden ülkeye önemli farklılıklar göstermektedir. İklim politikalarının tüm sektörlerle entegre edilmesi, iklim nötrlüğü ve uyum hedefleriyle tam anlamıyla örtüşmeyen uygulamaları da beraberinde getirebilmektedir (Prados Pascual, 2025: 5). Bu kapsamda, ülkelerin ulusal öncelikleri ve kurumsal stratejilerinin, iklim değişikliği politika ve uygulamalarını önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Bu bulgular, Alves vd., (2020: 196) tarafından sunulan iklim politikalarının gelişmişlik düzeyine ve ulusal önceliklere göre farklı kurumsal çerçeveler içinde ele alındığına ilişkin tespitleriyle örtüşmektedir.

4. SONUÇ

Bu çalışma, AB üye ülkelerinde iklim değişikliği alanındaki bakanlık düzeyindeki kurumsal yapılanmaları karşılaştırmalı olarak incelemekte ve söz konusu yapılanmaları

bağımsız, birleşik ve bağlı/entegre bakanlık modelleri altında sınıflandırmaktadır. Geliştirilen bu sınıflandırma, iklim değişikliğinin ulusal idari yapılarda hangi politika alanlarıyla birlikte ele alındığını göstermeyi amaçlamakta olup, doğrudan politika çıktıları ya da performans değerlendirmesini hedeflememektedir. Çalışma hem literatüre yönetsel bir katkı sunmayı amaçlamakta hem de iklim politikalarının kurumsal yapılanmalarına odaklanan betimleyici ve karşılaştırmalı bir çerçeve sunmaktadır. Bu sayede AB ülkelerinin iklim değişikliği konusundaki kurumsal yapılanmaları ile yönetim eğilimleri karşılaştırmalı olarak görülebilmektedir.

Çalışmanın bulguları AB ülkelerinde iklim değişikliği konusunun bağımsız bir politika alanı olmanın ötesinde farklı sektörlerle ilişkilendirilen bir çalışma alanı olduğunu göstermektedir. Estonya ve Hollanda gibi sınırlı sayıda ülkeler iklim konusunu bağımsız bakanlık düzeyinde ele almakta olup, iklim politikaları çoğunlukla birleşik veya bağlı bakanlık yapıları içerisinde yürütülmektedir. Bu kapsamda AB ülkelerinde iklim değişikliğine yönelik kurumsal yapılanmalar birleşik ve bağlı bakanlık modelleri çerçevesinde farklı sektörlerle birlikte yönetildiğini ortaya koymaktadır. Bulgulardan hareketle bağımsız bakanlık yapısının daha net yetki alanı koşullarına sahip olması, daha güçlü görünürlük ve karar alma süreçlerinin daha bağımsız olması gibi avantajları bulunurken, diğer sektörlerle olan iletişim ve ilişki açısından dezavantajların olması da muhtemeldir. Bununla birlikte eşgüdüm açısından bir değerlendirme yapıldığında iklim politikalarının farklı sektörlerle olan ilişkisinde politika uyumu için ek mekanizmalar gerekebilir. Çalışma kapsamında yapılan sınıflandırmanın, iklim politikaları için net bir yol haritası sunması amaçlanmamaktadır; çünkü kurumsal yapılanmalar, her ülkenin özel koşullarına göre şekillenmektedir. Çevresel hassasiyet, doğal kaynaklara bakış açısı, ekonomik ve yasal koşullar gibi değişkenler bu yapının şekillenmesinde etkili olmaktadır. AB ülkeleri temelde bir birlik çatısı altında olsa da bağımsız ülkeler olarak değerlendirildiklerinde koşulların ve tercihlerin farklılaşabilmesi mümkündür.

Sonuç olarak, AB üye ülkelerinde iklim değişikliği konusundaki kurumsal yapılanmalar iklim politikalarının ulusal düzeyde nasıl ele alındığını ortaya koymaktadır. AB düzeyinde belirlenen iklim hedefleri tüm üye ülkeler için ortak olmakla birlikte, bu hedeflerin ulusal politikalara aktarılmasında kullanılan kurumsal araçlar ve örgütlenme biçimleri ülkeden ülkeye farklılaşmaktadır. Bağımsız bakanlıklarda politika koordinasyonu doğrudan ve görünürken, birleşik bakanlıklarda iklim politikaları diğer sektörlerle entegre bir şekilde yürütülmektedir. Bu durum, literatürde “kurumsal esneklik” (*institutional flexibility*) olarak ifade edilen iklim yönetiminde esneklik ve sektörler arası etkileşimi vurgulayan yaklaşım ile örtüşmektedir (Jordan ve Lenschow, 2010: 150). Bağlı bakanlık yapılarında ise iklim değişikliğinin daha sınırlı bir kurumsal kapasite içerisinde ele alınmakta ve ulusal politikalara yansımaları buna göre şekillenmektedir. Bu bağlamda çalışma, iklim değişikliği politikalarının değerlendirilmesinde, kurumsal yapılanma biçiminin dikkate alınmasının faydalı olabileceğine işaret etmektedir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Agrawal, A. (2008). *The Role of Local Institutions in Adaptation to Climate Change*, Washington, DC: The World Bank, Social Development Department.

- Alves, F., Leal Filho, W., Casaleiro, P., Nagy, G. J., Diaz, H., Al-Amin, A. Q., ... & Azeiteiro, U. M. (2020). Climate change policies and agendas: Facing implementation challenges and guiding responses. *Environmental Science & Policy*, 104, 190-198.
- Avrupa Birliği (2025). “Facts and Figures on the European Union”, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/facts-and-figures-european-union_en (07.09.2025).
- Biesbroek, G. R., Swart, R. J., Carter, T. R., Cowan, C., Henrichs, T., Mela, H., ... & Rey, D. (2010). Europe adapts to climate change: comparing national adaptation strategies. *Global environmental change*, 20(3), 440-450.
- Blue, J. (2023). Addressing climate change challenges through multidisciplinary collaboration. *International Multidisciplinary Journal Of Science, Technology & Business*, 2(2), 9-12.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative research journal*, 9(2), 27-40.
- Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Klima- und Umweltschutz, Regionen und Wasserwirtschaft (t.y.). *Startseite*, <https://www.bmluk.gv.at/> (erişim: 17.09.2025).
- Bundesministerium für Umwelt, Klimaschutz, Naturschutz und Nukleare Sicherheit (t.y.). *Überblick Klimaschutz*, <https://www.bundesumweltministerium.de/themen/klimaschutz/ueberblick-klimaschutz> (erişim: 09.09.2025).
- Cifuentes-Faura, J. (2022). European Union policies and their role in combating climate change over the years. *Air Quality, Atmosphere & Health*, 15(8), 1333-1340.
- Department of the Environment, Climate and Communications (t.y.). *Homepage*. <https://www.gov.ie/en/department-of-climate-energy-and-the-environment/> (erişim: 17.09.2025).
- Energiaügyi Minisztérium (t.y.). *Környezetügy*. <https://kormany.hu/energiaugyi-miniszterium/kornyezetugy> (erişim: 10.09.2025).
- Evans, N., Duwe, M., Iwaszuk, E., Berghmans, N., Vallejo, L., & Deprez, A. (2021). Climate governance systems in Europe: the role of national advisory bodies. *Berlin, Ecologic Institute/Paris, IDDRI [31/12/2023]*.
- Finnegan, J. J. (2022). “Institutions, Climate Change, and the Foundations of Long-Term Policymaking”, *Comparative Political Studies*, 55 (14), s.2395-2430.
- Gemmer, M., Wilkes, A., & Vaucel, L. M. (2011). Governing climate change adaptation in the EU and China: an analysis of formal institutions. *Advances in Climate Change Research*, 2(1), 1-11.
- Görmüş, A. (2024). Yeşil Ekonomiye ‘Adil Geçiş’ İçin İstihdam Politikaları, *Memleket Siyaset Yönetim*, 19 (42), s.33-60.
- Hoppe, R., & Wesselink, A. (2014). Comparing the Role of Boundary Organizations in the Governance of Climate Change in Three EU Member States, *Environmental Science & Policy*, 44, s.73-85.
- Jean-Baptiste, P., & Ducroux, R. (2003). Energy policy and climate change. *Energy policy*, 31(2), 155-166.
- Jordan, A., & Lenschow, A. (2010). Environmental Policy Integration: A State of the Art Review, *Environmental Policy and Governance*, 20(3), s.147-158.

- Kliimaministeerium (t.y.), *Avaleht*, <https://kliimaministeerium.ee/> (erişim: 10.09.2025).
- Klima-, energi- og forsyningsministeriet (t.y.). *Forside*, <https://www.kefm.dk/> (erişim: 12.09.2025).
- Klimata un enerģētikas ministrija (t.y.). *Sākums*. <https://www.kem.gov.lv/lv> (erişim: 10.09.2025).
- Kutay, T., & Aktaş M. T. (2023). İklim Krizinin Eşiğinde Yeni Çitlemeler: Küçülme ve Müşterekler Tartışmalarına Bir Katkı, *Memleket Siyaset Yönetim*, 18 (40), s.323-350.
- Le ministère de la Transition écologique, de la Biodiversité, de la Forêt, de la Mer et de la Pêche (t.y.). *Accueil*, <https://www.ecologie.gouv.fr/> (erişim: 10.09.2025).
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija (t.y.). *Pradžia*. <https://am.lrv.lt/lt/> (erişim: 10.09.2025).
- Limberg, J., Steinebach, Y., & Nystrup, J. (2024). Dedicated Climate Ministries Help to Reduce Carbon Emissions, *npj Climate Action*, 3 (70), s.1-8.
- Loucks, D. P. (2021). Impacts of Climate Change on Economies, Ecosystems, Energy, Environments, and Human Equity: A Systems Perspective. *The impacts of climate change*, (Elsevier): 19-50. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-822373-4.00016-1>
- Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije (t.y.). *Naslovna*. <https://mzozt.gov.hr> (erişim: 10.09.2025).
- Ministère de l'Environnement, du Climat et de la Biodiversité (t.y.). *Accueil*. <https://mecb.gouvernement.lu/fr.html> (erişim: 10.09.2025).
- Ministère de la Mobilité, du Climat et de la Transition environnementale, chargé du Développement durable (t.y.). *Accueil*, <https://crucke.belgium.be/f> (erişim: 10.09.2025)
- Ministerie van Klimaat en Groene Groei (t.y.). *Home*. <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-klimaat-en-groene-groei> (erişim: 10.09.2025).
- Ministério do Ambiente e Ação Climática (t.y.). *Governo de Portugal*. <https://www.portugal.gov.pt/pt/gc23/area-de-governo/ambiente-e-acao-climatica> (erişim: 10.09.2025).
- Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico (t.y.). *Inicio*. <https://www.miteco.gob.es/en.html> (erişim: 10.09.2025).
- Ministero dell'Ambiente e della Sicurezza Energetica (t.y.). *Home*. <https://www.mase.gov.it/portale/home> (erişim: 10.09.2025).
- Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (t.y.). *Úvod*. <https://www.minzp.sk/en/> (erişim: 10.09.2025).
- Ministerstvo životního prostředí (t.y.). <https://www.mzp.gov.cz/cz> (erişim: 12.03.2026).
- Ministerstwo Klimatu i Środowiska (t.y.). *Strona główna*. <https://www.gov.pl/web/klimat> (erişim: 10.09.2025).
- Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor (t.y.). *Pagina principală*. <https://mmediu.r> (erişim: 10.09.2025).
- Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo (t.y.). *Domov*. <https://www.gov.si/en/state-authorities/ministries/ministry-of-the-environment-climate-and-energy/> (erişim: 10.09.2025).

- Ministru għall-Ambjent, L-Energija u L-Indafa Pubblika (t.y.). *Homepage*. <https://sostenibilita.gov.mt> (erişim: 10.09.2025).
- Ministry of Climate and Enterprise (t.y.). *Government of Sweden*. <https://www.government.se/government-of-sweden/ministry-of-climate-and-enterprise/> (erişim: 10.09.2025).
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). Sage publications.
- Prados Pascual, A. (2025). *Climate Policy Integration in the European Union, 1990 to 2020: A Multi-Dimensional, Multi-Levelled Analysis* (Doctoral dissertation, University of East Anglia) School of Environmental Sciences, Norwich, UK.
- Rayner, T., & Jordan, A. (2013). The European Union: the polycentric climate policy leader?. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 4(2), 75-90.
- Ren, X., Lv, Y., Wang, K., & Han, J. (2017, February). Comparative document analysis for large text corpora. In Proceedings of the tenth ACM international conference on web search and data mining (pp. 325-334).
- Sarkar, R. (2020). *Environmental Sustainability in the 21st Century: Emerging Issues and the Way Forward*. Namya Press.
- Selin, H., & VanDeveer, S. D. (2015). Broader, deeper and greener: European Union environmental politics, policies, and outcomes. *Annual review of environment and resources*, 40(1), 309-335.
- Soyyigit, S. (2019). A comparative analysis of causality between institutional structure and economic performance for developed and developing countries. *Montenegrin Journal of Economics*, 15(3).
- Swart, R., Biesbroek, R., & Binnerup, S. (2009). *Europe adapts to climate change. Comparing national adaptation strategies*. EEA Technical Report.
- Tosun, J. (2018). Investigating Ministry Names for Comparative Policy Analysis: Lessons from Energy Governance, *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 20(3), s.324-335.
- Wang, D., Dong, L., & Mei, J. (2023). An advanced review of climate change mitigation policies in Germany, France, and the Netherlands. *Environmental Research Letters*, 18(10), 103001.
- Ympäristöministeriö (t.y.). *Etusivu*, <https://ym.fi/sv/framsida>(<https://ym.fi/sv/framsida>) (erişim: 10.09.2025).
- Zwar, C., Edenhofer, J., & Flachslan, C. (2025). Introducing and applying the climate institutions analysis framework (CIAF). *SocArXiv Preprint*, July.
- Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος (t.y.). *Homepage*, <https://www.gov.cy/moa> (erişim: 10.09.2025).
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (t.y.). *Αρχική σελίδα*. <https://ypen.gov.gr> (erişim: 10.09.2025).
- Министерство на околната среда и водите (t.y.), *Home*. <https://www.moew.government.bg> (erişim: 09.09.2025).